

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет природничо-географічних і точних наук
Кафедра географії, туризму та спорту

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор НДУ імені Миколи Гоголя

29 " *серпня* 2022 р.

О.Г. Самойленко /Самойленко О.Г./

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ

галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)

освітньо-професійна програма: Середня освіта (Географія)

Ніжин- 2022

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Барановська О. В. – доцент кафедри географії, туризму та спорту, канд. геогр. наук;
Афоніна О. О. – доцент кафедри географії, туризму та спорту, канд. геогр. наук;
Криловець М. Г. – професор, докт. пед. наук;
Барановський М. О. – професор кафедри географії, туризму та спорту, докт. геогр. наук;
Філоненко Ю. М. - доцент кафедри географії, туризму та спорту, канд. геогр. наук;
Остапчук В. В. – в.о. зав. кафедри географії, туризму та спорту, канд. геогр. наук, доцент;
Шовкун Т. М. – доцент кафедри географії, туризму та спорту, канд. геогр. наук;

Обговорено та рекомендовано до затвердження кафедрою географії, туризму та спорту
“25” серпня 2022 року, протокол №2

В. о. завідувача кафедри _____ (Остапчук В. В.)

Схвалено Вченою радою факультету природничо-географічних і точних наук

29 серпня 2022 року, протокол № 1.

Голова Вченої ради факультету _____ (Сенченко Г. Г.)

I. Загальна інформація

Заклад вищої освіти	Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет/інститут	природничо-географічних і точних наук
Кафедра	Географії, туризму та спорту
Мова навчання	українська
Розробник/и	к.г.н., доц. Барановська О.В., к.г.н., доц. Остапчук В.В., д.г.н., проф. Барановський М.О., д.п.н., проф. Криловець М.Г., к.г.н., доц. Афоніна О.О., к.г.н., доц. Філоненко Ю.М., к.г.н., Шовкун Т.М.
Освітня програма	Середня освіта (Географія)
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Затверджено	Засіданням Вченої ради факультету природничо-географічних і точних наук від 29.08.2022 р. (пр. № 1)
Форма атестації	Атестаційний екзамен або кваліфікаційна робота
Статус дисципліни	Обов'язкова
Вимоги до атестації	Атестація випускників здійснюється засобами об'єктивного контролю рівня досягнення програмних результатів навчання за освітньо-професійною програмою, з урахуванням принципів науковості, академічної доброчесності та публічності

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Атестація здобувачів вищої освіти – це встановлення відповідності результатів навчання здобувачів вищої освіти вимогам освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія)» та вимогам програми атестації здобувачів вищої освіти. Атестація здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Середня освіта (Географія)» за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія) в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя здійснюється відповідно до Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту»; «Положення про організацію освітнього процесу Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя»; «Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та порядок створення і організацію роботи державних екзаменаційних комісій у Ніжинському державному університеті ім. М. Гоголя»; «Положення про випуск кваліфікаційну (дипломну) роботу студента Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя»; Положення «Про академічну доброчесність».

Магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-професійної програми. Ступінь магістра здобувається за

освітньо-професійною програмою, обсяг якої становить 90 кредитів ЄКТС.

Атестація осіб, які здобувають ступінь магістра, здійснюється атестаційною комісією, до складу якої можуть включатися представники роботодавців та їхніх об'єднань, відповідно до «Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та порядок створення і організацію роботи державних екзаменаційних комісій у Ніжинському державному університеті ім. М. Гоголя», затвердженого Вченою радою університету.

Атестація проводиться на підставі оцінки сформованості загальних та фахових компетентностей випускників за результатами складання атестаційного екзамену або підготовки кваліфікаційної роботи. Заклад вищої освіти на підставі рішення екзаменаційної комісії присуджує особі, яка успішно виконала освітньо-професійну програму, відповідний ступінь вищої освіти та присвоює відповідну кваліфікацію і видає диплом магістра та додаток до нього європейського зразка. Невід'ємною частиною диплома магістра є додаток до диплома європейського зразка, що містить структуровану інформацію про завершення навчання. У додатку до диплома особи міститься інформація про результати навчання, що складається з інформації про назви дисциплін, отримані оцінки і здобуту кількість кредитів ЄКТС.

I. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

При оцінюванні відповіді магістранта слід керуватись такими критеріями:

1. Повнота, глибина, логічність розкриття завдання.
2. Рівень усвідомленості теоретичного матеріалу, відповідно до сучасних напрямків реформування загальноосвітніх навчальних закладів.
3. Уміння аналізувати та проектувати діяльність учителя та учнів, спрямовувати її на досягнення окреслених цілей шкільної освіти.

У протоколі засідання Атестаційної комісії фіксуються оцінки, одержані на Атестаційному екзамені або під час захисту кваліфікаційної роботи, в національній шкалі та шкалі університету.

Підсумкова оцінка ун-ту (нормативний рейтинговий бал)	Оцінка за національною шкалою	Показники
90-100 (високий)	Відмінно	Магістрант виявив глибокі та систематизовані знання теоретичних основ наук, уміння аргументовано розкривати сутність теоретичних положень; вільно оперує термінами і

рівень)		поняттями; відповідь ілюструє прикладами із майбутньої професійної діяльності, висловлює власне ставлення до навчального матеріалу. Відповідь чітка, логічна, конкретна, мова літературна. При розв'язанні завдань виявляє здатність до аналітичного мислення, оптимального проектування навчального процесу з урахуванням завдань сучасної школи, спирається на теоретичні засади психолого-педагогічних наук, вдається до обґрунтування власних суджень, демонструє творчий потенціал.
82-89 (середній рівень)	Добре	Магістрант виявив повне засвоєння програми, достатньо повно висвітлює теоретичні положення наук, правильно визначає зміст основних понять, але при цьому допускає окремі неточності. При розв'язанні методичного завдання виявляє проектні вміння, добирає оптимальні шляхи та засоби розв'язання професійних завдань, допускаючи незначні неточності у розв'язання навчальних ситуацій.
(74-81) (середній рівень)	Добре	Магістрант виявив повне засвоєння програми, достатньо повно висвітлює теоретичні положення наук, правильно визначає зміст основних понять, але при цьому допускає окремі неточності. При розв'язанні практичного завдання виявляє проектні вміння, пропонує шляхи та засоби розв'язання професійних завдань, але недостатньо обґрунтовує їх доцільність.
64-73 (достатній рівень)	Задо- вільно	Магістрант виявив знання основного матеріалу програми в об'ємі, що необхідний для подальшої практичної роботи; правильно визначає зміст основних понять, однак відповідь поверхова, фрагментарна, мають місце неточності у розкритті понять. При розв'язанні практичного завдання відчуває труднощі у проектуванні навчального процесу, визначенні шляхів та засоби розв'язання професійних завдань. Переважає стереотипність розв'язання запропонованих завдань.
60-63 (достатній рівень)	Задо- вільно	Магістрант виявив знання основного матеріалу програми в об'ємі, елементарно необхідному для подальшої практичної роботи; продемонстрував у цілому розуміння основних теоретичних положень і наукових понять, однак відповідь вирізняється обмеженістю, фрагментарністю, відчуває утруднення, допускає неточності та помилки у визначенні понять. При розв'язанні практичних завдань відчуває труднощі у проектуванні навчального процесу, допускає помилки у визначенні шляхів і засоби розв'язання професійних завдань.
35-59 (низький рівень)	Незадо- вільно	Магістрант виявив суттєві прогалини у засвоєнні програмового матеріалу, відчуває значні труднощі в оперуванні поняттями, відповідь вирізняється обмеженістю суджень, фрагментарністю, наявні грубі помилки. При розв'язанні методичного завдання

		допускає помилки у визначенні шляхів та засоби розв'язання професійних завдань, несформованість професійних умінь.
1-34 (низький рівень)	Незадовільно	Магістрант виявив значні прогалини у засвоєнні програмового матеріалу, відчуває труднощі в оперуванні термінами та поняттями. Відповідь обмежена, фрагментарна, наявні грубі помилки при виконанні практичного завдання, виявляє несформованість професійних умінь.

II. АТЕСТАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН

1. Форма проведення та структура завдань

Атестаційний екзаме́н є усним.

Кожен экзаменаційний білет містить три питання з навчальних дисциплін, матеріали яких винесені на Атестаційний екзаме́н. Кожен білет містить два теоретичні питання і одне питання практичного спрямування.

Структура білету Атестаційного екзаме́ну:

1. Теоретичне питання з географічних дисциплін.
2. Теоретичне питання методичного спрямування.
3. Практичне завдання.

Наприклад:

Білет № 1.

1. Класифікація типів клімату Землі. Значення клімату в діяльності людини.
2. Методичні особливості організації дослідження та оформлення науково-дослідницьких робіт для участі в конкурсі робіт учнів-членів МАН України.
3. Визначте координати пункту А, який знаходиться на однаковій відстані від Північного полюса та екватора, а його місцевий час на 6 год. 40 хв. менше, ніж у Парижі.

На Атестаційний екзаме́н виносяться ключові питання теоретичного та практичного спрямування, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати набуті знання і застосовувати їх для розв'язання практичних завдань.

При складанні Атестаційного екзаме́ну за відповіді на кожне питання білету виставляються окремі бали. Оцінка результатів складання Атестаційного екзаме́ну здійснюється з урахуванням балів за усні відповіді на питання та за виконання практичного завдання.

Джерела, які можуть використовувати студенти на екзаме́ні

1. Навчальні таблиці та карти, які використовувалися при вивченні відповідних дисциплін.

2. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Географія 10-11 класи (рівень стандарту та профільний рівень).
<https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58909/>
<https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58910/>
3. Закон України «Про освіту», 2017
4. Закон України «Про повну загальну середню освіту», 2020.
5. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України, 24.04.- 01.05., 2002.

2. Зміст навчального матеріалу

2.1. Організація та методика наукових географічних досліджень

Тема 1. Методологія наукового пізнання в географії. Методологія наукового дослідження. Організація процесу географічного дослідження, основні етапи роботи. Розроблення програми дослідження. Методика збору інформації. Кваліфікаційні (магістерські) роботи: структура, вимоги до написання та захисту. Особливості підготовки наукових публікацій (тез доповідей, статей). Система методів дослідження географічних наук. Особливості використання різних методів для розв'язання прикладних географічних проблем. Джерела вітчизняної та міжнародної статистичної інформації.

Тема 2. Методи дослідження природно-ресурсного потенціалу, геоecологічної та медико-демографічної ситуації. Методичні підходи до оцінки природно-ресурсного потенціалу. Особливості бальної, натуральної та економічної оцінки природно-ресурсного потенціалу. Базові індикатори й показники антропогенного забруднення довкілля. Комплексні показники антропогенного впливу на довкілля та методи їхнього визначення. Методичні підходи до оцінки антропогенної трансформації геосистем. Методи дослідження медико-географічних процесів. Забруднення компонентів природи, їхній вплив на поширеність захворюваності населення. Методи оцінки концентрації та просторового поширення показників захворюваності населення. Медико-географічне картографування та його особливості.

Тема 3. Методичні підходи до вивчення населення, секторів і видів економічної діяльності. Особливості дослідження природного руху населення, структури та використання робочої сили. Методичні підходи до вивчення форм розселення, типів населених пунктів, їхньої класифікації та типізації. Методи вивчення інтенсивності, ефективності та структури міграційної рухомості населення. Особливості дослідження урбанізаційних процесів, рівня та якості життя населення. Методика аналізу динаміку, структури та ефективності діяльності окремих виробництв. Специфіка дослідження елементів територіальної структури промисловості. Методи оцінки природних і соціально-економічних передумов розвитку сільського господарства. Критерії та показники визначення виробничо-територіальних типів господарств. Методи дослідження показників діяльності транспорту, конфігурації транспортної мережі. Особливості дослідження галузей сфери послуг. Методика виділення центрів і систем обслуговування. Особливості комплексного вивчення території (регіону).

Тема 4. Сучасні методи наукового аналізу та прогнозування розвитку географічних явищ і процесів. Методи оцінки взаємозалежності та взаємовпливу між показниками. Кореляційний аналіз. Особливості використання багатовимірного статистичного аналізу для дослідження географічних явищ і процесів. Регресійний, факторний і кластерний

аналізи: особливості використання, трактування результатів. Трендове моделювання та його використання в географічних дослідженнях. Особливості побудови тематичних карт у програмах ArcGIS і MapInfo. Візуалізація результатів географічних досліджень за допомогою програми Surfer.

2.2. Туристичне країнознавство

Розділ 1. Теоретичні основи туристичного країнознавства

Тема 1. Туристичне країнознавство як навчальна дисципліна. Еволюція країнознавчої думки. Поняття “туристичне країнознавство”. Предмет і методи дисципліни “Туристичне країнознавство”, зв’язок з іншими дисциплінами. Роль туристичного країнознавства в підготовці фахівців туристичної галузі. Функції туристичного країнознавства. Специфічні завдання туристично-країнознавчих досліджень.

Тема 2. Методи та принципи в країнознавстві. Предмет країнознавства. Метод країнознавства: класична хорологічна концепція та парадигма територіальної організації. Принципи країнознавства. Екологічний підхід в країнознавстві: географічний детермінізм та географічний посибілізм. Підходи до країнознавчого дослідження: наукове та публіцистичне країнознавство. Наукові концепції країнознавчого дослідження: концепція проблемного країнознавства, концепція культурно-образного країнознавства.

Тема 3. Країнознавство у сфері туризму. Передумови формування країнознавчої науки в туризмі. Особливості та специфіка туристичного країнознавства. Категорійний склад туристичного країнознавства. Туристичний центр. Туристська дестинація.

Тема 4. Формування та оцінювання туристичного іміджу країни. Теоретико-методологічні основи іміджування країни. Головні етапи формування туристичного іміджу: виділення цільових аудиторій; позиціонування; поширення інформації. Канали поширення інформації. Створення логотипів та слоганів. Оцінка бренду країни..

Тема 5. Програма країнознавчого дослідження. Система країнознавчої інформації. Джерельна база країнознавчих досліджень. Структура та характеристика джерел країнознавчої інформації для цілей туризму. Методика та технологія пошуку, накопичення і обробки країнознавчої інформації. Туристичне країнознавство в системі маркетингу туристичних підприємств. Типова програма країнознавчого дослідження в туристичному бізнесі.

Тема 6. Туристичне районування світу. Особливості туристичного районування світу згідно з ЮНВТО (залежно від обсягів турпоїздок, обсягів валютних надходжень, темпів зростання чисельності відвідування): 5 регіонів і 14 субрегіонів: Європа (Північна Європа, Західна Європа, Центральна/Східна Європа, Південна/Середземноморська Європа); Азія об'єднується з Тихоокеанським регіоном і поділяється на Північно-Східну Азію, Південно-Східну Азію, Південну Азію, Океанію); Американський регіон об'єднує Північну Америку, країни Карибського басейну, Центральну Америку та Південну Америку; у складі Африки виокремлюються Північна Африка і Регіон пустелі Сахара); виділяється також окремо регіон Близького Сходу.

Рекреаційне районування світу на основі чотириступеневої ієрархічної системи таксономічних одиниць: макрорайон → мезорайон → підрайон → мікрорайон за О.Бейдиком.

Розділ 2. Туристичний потенціал Європейського, Азійського та Африканського туристичних макрорайонів.

Тема 1. Європейський туристичний макрорегіон. Структура та загальна характеристика Європейського туристичного макрорегіону. Аналіз країн основних мезорайонів Європейського макрорегіону за типовою програмою країнознавчого дослідження.

Тема 2. Азійський туристичний макрорегіон. Структура та загальна характеристика Азійського туристичного макрорегіону. Аналіз країн основних мезорайонів Азійського макрорегіону за типовою програмою країнознавчого дослідження.

Тема 3. Африканський туристичний макрорегіон. Структура та загальна характеристика Африканського туристичного макрорегіону. Аналіз країн основних мезорайонів Африканського макрорегіону за типовою програмою країнознавчого дослідження.

Розділ 3. Туристичний потенціал Північноамериканського, Центральноамерикансько-Карибського, Південноамериканського та Австралійсько-Океанійського туристичних макрорайонів

Тема 1. Північноамериканський туристичний макрорегіон. Структура та загальна характеристика Північно-Американського туристичного макрорегіону. Аналіз країн основних мезорайонів Північно-Американського макрорегіону за типовою програмою країнознавчого дослідження.

Тема 2. Центральноамерикансько-Карибський туристичний макрорегіон. Структура та загальна характеристика Центральноамерикансько-Карибського туристичного макрорегіону. Аналіз країн основних мезорайонів Центральноамерикансько-Карибського макрорегіону за типовою програмою країнознавчого дослідження.

Тема 3. Південноамериканський туристичний макрорегіон. Структура та загальна характеристика Південноамериканського туристичного макрорегіону. Аналіз країн основних мезорайонів Південноамериканського макрорегіону за типовою програмою країнознавчого дослідження.

Тема 4. Австралійсько-Океанійський туристичний макрорегіон. Структура та загальна характеристика Австралійсько-Океанійського туристичного макрорегіону. Аналіз країн основних мезорайонів Австралійсько-Океанійського макрорегіону за типовою програмою країнознавчого дослідження.

2.3. Загальні закономірності та екологічний стан геосфер

Розділ 1. Загальні закономірності геосфер.

Тема 1. Географічні наслідки параметрів і рухів Землі. Географічна оболонка та її моніторинг. Форма і розміри Землі. Осьове обертання Землі. Доба і час як наслідки осьового обертання Землі. Відлік часу. Час місцевий, поясний, літній. Сила Коріоліса та наслідки її дії. Градусна сітка та географічні координати. Рух Землі навколо Сонця. Причини зміни пір року на Землі. Кліматичні наслідки обертання Землі. Склад, межі та будова географічної оболонки. Закономірності географічної оболонки (цілісність, ритмічність, зональність, вертикальна поясність, азональність, полярна асиметрія). Методи моніторингу географічної оболонки.

Тема 2. Літосфера, рельєф, мінеральні ресурси Землі. Внутрішня будова Землі та методи її дослідження. Будова літосфери. Земна кора та її типи. Теорія літосферних плит. Рухи літосферних плит та їхні наслідки. Основні елементи будови літосферних плит. Теорія стійких (платформних) областей та рухливих поясів земної кори. Теорія дрейфу материків. Тектонічні рухи земної кори. Типи вулканів та закономірності їхнього поширення. Землетруси. Зовнішні геологічні процеси. Гірські породи та мінерали. Проблема часу у природі Землі. Геохронологічна шкала. Рельєф і його класифікація. Морфоструктури та морфоскульптури. Рельєф суходолу: основні його форми та закономірності поширення. Рельєф дна Світового океану, закономірності його формування та основні морфометричні параметри. Мінеральні ресурси та закономірності їхнього поширення.

Тема 3. Атмосфера. Загальні кліматичні закономірності Землі. Поняття про атмосферу та її будову. Сонячна радіація та її види. Температура повітря та закономірності розподілу її по земній поверхні в січні та липні. Атмосферний тиск і особливості його розподілу. Повітряні маси та фронти. Циркуляція атмосфери. Головні типи вітрів: пасати, західні, полярні, класичні та екваторіальні мусони. Вода в атмосфері. Випаровування. Вологість повітря. Опади та їхній розподіл на поверхні Землі. Погода і клімат. Прогнозування погоди. Клімат та основні чинники кліматоутворення. Класифікація типів клімату Землі. Значення клімату в діяльності людини.

Тема 4. Гідросфера. Поняття про гідросферу та її походження. Основні складові гідросфери. Колообіг води. Світовий океан – основна частина гідросфери. Частини Світового океану. Основні чинники розподілу температурних параметрів та солоності вод Світового океану. Просторові закономірності розподілу температури та солоності вод Світового океану. Лід у Світовому океані. Рух води в океані. Океанічні течії та їхній вплив на перерозподіл тепла і вологи. Природні ресурси Світового океану. Води суходолу та закономірності їхнього формування і поширення. Підземні води, їхні типи та закономірності поширення. Багаторічна мерзлота. Поверхневі води. Загальні закономірності розподілу поверхневого стоку на Землі. Річки та річкові системи. Основні характеристики річок: живлення, режим, падіння та похил річки, витрати води в річці та річний стік. Озера, болота та їхні генетичні класифікації. Льодовики, їхні типи і географічне поширення.

Тема 5. Біосфера. Закономірності поширення живих організмів. Межі, склад і структура біосфери. Розвиток вчення про біосферу. Біологічний кругообіг речовини та енергії. Біомаса, біологічна продукція і продуктивність. Різноманіття речовини біосфери. Географічні закономірності розподілу живих організмів на суходолі та у Світовому океані. Поняття про ґрунт і чинники його формування. Класифікація та систематика ґрунтів. Головні закономірності формування та поширення ґрунтів світу та України. Деградація та

зміна ґрунтового покриву. Глобальні функції ґрунтів. Географічна зональність. Різноманіття та ознаки виділення географічних поясів і природних зон. Коротка характеристика природних особливостей географічних поясів і природних зон. Закономірності прояву висотної поясності. Фактори та особливості порушення географічної зональності.

Розділ 2. Екологічний стан геосфер

Тема 1. Антропогенний вплив на географічну оболонку. Особливості, типи, види антропогенного впливу на довкілля. Особливості промислового, аграрного, транспортного, сільбищного, рекреаційного типів впливу на ландшафти. Оцінка антропогенних навантажень на ландшафти та ступеня їх антропоізації.

Тема 2. Антропогенні зміни геосфер. Антропогенні зміни довкілля. Забруднення довкілля і формування техногенних аномалій. Самоочисна здатність ландшафтів і чинники її формування. Зміни літосфери, атмосфери, гідросфери, біосфери внаслідок антропогенного впливу. Ступінь забрудненості ландшафтів. Вплив екологічного стану довкілля на здоров'я людини.

Тема 3. Геоекологічний аналіз території Чернігівської області. Короткий нарис історії геоекологічного дослідження регіону. Характеристика ландшафтів, самоочисної здатності ландшафтів Чернігівщини. Антропогенний вплив на ландшафти та їхні зміни в результаті цього впливу на різних історичних етапах. Оцінка забрудненості ландшафтів регіону. Заходи щодо покращення екологічного стану ландшафтів. Вплив екологічного стану довкілля Чернігівщини на здоров'я людини.

2.4. Політична географія

Тема 1. Теоретичні засади політичної географії. Політична географія як галузь суспільної географії. Підходи до розуміння політичної географії українськими та зарубіжними вченими: О. Шаблія, О. Топчієва, Де Блія, С. Когена, Л. Розенталя, Р. Гартшорна, Дж. Прескота та ін. Фундаментальний об'єкт політичної географії. Предмет політичної географії. Зміст та структура політичної географії. Зв'язки політичної географії з іншими науками. Функції політичної географії.

Тема 2. Особливості історичного розвитку політичної географії. Проблеми періодизації політичної географії. Періоди розвитку політичної географії: протонауковий, квазінауковий, науковий. Науковий внесок грецьких вчених. Теократичний, астрономічний, географічний, економічний детермінізм у розвитку політичної географії. Внесок у розвиток політико-географічних знань арабських істориків, купців, мандрівників, філософів, представників німецької, французької, японської, англійської, американської шкіл. Функціональна теорія держави Р. Гартшорна. Іконографія Ж. Готтманна. Теорія „єдиного поля” С.Джонса. Новітня політична географія: сучасна проблематика.

Тема 3. Розвиток політико-географічних ідей в Україні. Політико-географічна інформація про Україну в літературних пам'ятках IX–XIII ст. Внесок у розвиток політико-географічної думки ранніх гуманістів (Ю. Дрогобич, С. Оріховський-Роксолан). Політико-

географічні уявлення в період визвольної боротьби українського народу. “Історія Русів” Г. Кониського. Діяльність В. Капніста. Політико-географічні ідеї діячів Кирило-Мефодіївського братства. Внесок у розвиток політичної географії України М. Драгоманова, П. Чубинського, І. Франка, Ю. Бачинського, М. Міхновського М. Грушевського. Політико-географічна проблематика в програмах українських політичних партій наприкінці XIX – на початку XX ст. С. Рудницький – фундатор національної політичної географії і політичної географії України. Політична географія і геополітика на початку XX ст. Обґрунтування вченими політико-географічного та геополітичного положення України. Обґрунтування національної території України.

Тема 4. Територія у політичній географії. Поняття території у політичній географії. Політико-географічна територія. Політико-географічні властивості території. Політико-географічні територіальні процеси. Держава і простір. Юридичні характеристики території. Безпека території. Державна територія. Міжнародні території. Міжнародні ріки, протоки і канали. Територія зі змішаним режимом. Території дії виключних законів.

Тема 5. Політико-географічна лімологія. Географічна лімологія: державний кордон, типи кордонів, делімітація, демаркація, редемаркація. Традиційні та новітні підходи і методи географічних досліджень державних кордонів. Поняття прикордонного простору. Типологія прикордонного простору. Транскордонні райони. Неконтрольовані території.

Тема 6. Основи адміністративної географії країн світу. Адміністративно-територіальний поділ в різних державах світу. Головні функції адміністративно-територіального поділу. Головні тенденції у розвитку адміністративно-територіального поділу у країнах різного типу. Адміністративно-територіальний поділ складних унітарних держав. Автономії та головні їх типи. Столиця держави: поняття, функції, типи. Розташування столиць у державах світу. Столиці у федеративних державах. Зміни столиць.

Тема 7. Географія політичної боротьби і виборів. Політичні партії та партійні системи. Типологія політичних партій. Головні риси історії формування політичних партій. Суспільні рухи та громадсько-політичні об’єднання. Сучасні політичні партії та суспільно-політичні рухи в Україні. Електоральна географія. Основні теорії західної електоральної географії. Аналіз політичної ситуації. Типологія виборів. Типи виборчих систем. Політична поведінка населення. Географія політичного протесту.

Методика навчання географії у закладах профільної середньої освіти

Тема 1. Навчання географії на профільному рівні в закладах загальної середньої освіти як педагогічна проблема. Ретроспективний аналіз оновлення змісту навчання географії в школі. Методологічні основи дослідження проблематики навчання географії в старшій школі на профільному рівні. Тенденції оновлення змісту навчання географії в школі на сучасному етапі розвитку освіти..

Тема 2. Теоретико-методологічні засади профільного навчання географії в старшій школі. Історичний аналіз географічної освіти в умовах профільного навчання.

Термінологічно-понятійна складова курсу. Становлення та розвиток профільного навчання географії в практиці загальноосвітньої школи.

Тема 3. *Методичні засади створення і функціонування географічної освіти у профільній школі.* Розробка концептуальних засад профільного навчання географії в старшій школі. Методичні вимоги до типів навчальних профілів з географії.

Тема 4. *Проектування змісту навчання географії в старшій школі.* Структурування змісту навчального предмета «Географія». Психолого-педагогічні засади формування системи навчальних понять з географії в учнів старшої школи. Конструювання змісту науково-методичного знання з географії як засіб формування географічної компетентності. Механізми реалізації комплексного підходу до організації компетентнісно орієнтованого навчання географії.

Тема 5. *Моделювання діяльності суб'єктів процесу навчання географії на профільному рівні.* Педагогічні умови навчання географії в старшій школі на профільному рівні. Компетентнісно орієнтована діяльність учителя та учнів у географоцентричній методичній системі навчання. Педагогічне моделювання навчально-методичного забезпечення змісту навчання географії. Форми та способи запровадження компетентнісного підходу в тестові моделі навчання географії.

Тема 6. *Методичні засади організації профільного навчання географії в умовах загальноосвітнього навчального закладу.* Науково-методичні підходи до організації навчальної діяльності вчителів географії в умовах профільного навчання. Характеристика суб'єкта навчальної діяльності у процесі обрання профіля навчання в системі загальноосвітнього навчального закладу. Методичні аспекти навчальної діяльності старшокласників з географії у профільних класах.

Тема 7. *Теоретико-методичні засади підручникотворення для профільної школи.* Методичні засади змісту географічної освіти та їх реалізація у підручнику з географії для профільної школи. Структура та відбір змісту для організації навчання географії в профільній школі. Профільна диференціація в підручнику географії для старшої школи. Методичні особливості роботи вчителя географії з підручником для профільного навчання.

Тема 8. *Впровадження сучасних технологій навчання в практику профільної школи.* Інформаційно-комп'ютерні технології навчання в практиці профільної школи. Методика використання картографічних матеріалів у навчально-виховному процесі з географії в старшій школі (ГІС-технології). Навчання географії на профільному рівні через тестові технології.

Тема 9. *Оцінювання ефективності системи навчання географії учнів старшої школи на профільному рівні.* Об'єкти та критерії оцінювання результатів запровадження змісту навчання географії на профільному рівні в старшій школі. Процедура і технології перевірки та оцінювання процесу навчання географії старшокласників на профільному рівні. Визначення ефективності теоретико-методичних засад навчання географії у старшій школі на профільному рівні.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Організація та методика наукових географічних досліджень

1. Барановський М.О. Методика наукових суспільно-географічних досліджень: навчально-методичний посібник. Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя, 2017. 52 с.
2. Грицевич В.С. Математичні методи в суспільній географії: навчальний посібник-практикум для самостійної роботи студентів. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 96 с.
3. Мамчич Т.І., Оленко А.Я., Осипчук М.М., Шпортюк В.Г. Статистичний аналіз даних з пакетом STATISTICA: навчально-методичний посібник. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2006. 208 с.
4. Методи суспільно-географічних досліджень: навчально-методичне видання / за ред. К. Мезенцева. Київ: Видавництво «Фенікс», 2021. 100 с.
5. Немець К.А., Немець Л.М. Теорія і методологія географічної науки: методи просторового аналізу: навч.-метод. посібник. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. 172 с.
6. Пилипенко І.О. Методика суспільно-географічних досліджень (на матеріалах Херсонської області): навчальний посібник. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2007. 112 с.
7. Самойленко В.М., Діброва І.О. Природничо-географічне моделювання: підручник. Київ: Ніка-Центр, 2019. 320 с.
8. Топчів О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: навчальний посібник. Одеса: Астропринт, 2005. 632 с.

Туристичне країнознавство

1. Алешугіна Н.О., Зеленська О.О., Смаль І.В. Основи туристичного країнознавства: опорний конспект у таблицях і схемах. Ніжин, Видавництво НДУ, 2010. 352 с.
2. Вишневіська О.О. Парфінченко А.Ю., Сідоров В.І. Туристичне країнознавство: підручник. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 594 с.
3. Мальська М. П., Антонюк Н. В., Занько Ю. С., Ганич Н. М. Країнознавство: теорія та практика. Підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2017. 528 с.
4. Семенов В. Ф. Туристичне країнознавство: навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 392 с.
5. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу : навчальний посібник. Ніжин: Видавництво НДУ ім. Миколи Гоголя, 2010. 336 с.
6. Смаль І.В. Географія туризму: навчальний посібник. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. 576 с.
7. Стафійчук В.І., Малиновська О.Ю. Туристичне країнознавство: навчальний посібник. Херсон.: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 808 с.

Інформаційні ресурси

1. Все про туризм: туристична бібліотека. URL: <https://tourlib.net>
2. Макієнко О. А. Туристичне країнознавство. Методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи студентів закладів вищої освіти спеціальності «Туризм». Херсон, 2019. 80 с. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu>
3. Международный туризм. URL: <http://get.ucoz.net>
4. Міжнародний туризм та його значення URL:<https://buklib.net>
5. Современные тенденции развития международного туризма URL: <https://elib.bsu.by>
6. Топорницька М. Я. Туристичне країнознавство: конспект лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 242 «Туризм». Львів: Видавництво ЛТЕУ, 2019. 85 с. URL: <http://www.lute.lviv.ua>
7. Юрченко С. А., Юрченко Е. Е. Особенности развития делового туризма на современном этапе. URL: <https://periodicals.karazin.ua>

Загальні закономірності та екологічний стан геосфер

1. Барановська О. В., Остапчук В. В. Загальні географічні закономірності: навчальний посібник. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 155 с.
2. Барановська О. В., Барановський М. О. Практикум із ландшафтної екології: навч.-метод. посіб. Ніжин: НДУ ім. Миколи Гоголя, 2019. 33 с.
3. Волошин І.І. Загальне землезнавство: навчальний посібник для вузів. Ніжин: Вид-во Ніжинського педагогічного ун-ту ім. М. Гоголя, 2002. 294 с.
4. Гавриленко О. П. Екологія з основами геоекології : підручник. Riga: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2018. 462
5. Остапчук В. В. Основи метеорології та гідрології. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2019. 229 с.
6. Топчієв О. Г., Мальчикова Д. С., Пилипенко І. О., Яворська В. В. Методологічні засади географії : підручник. Одеса : Одеськ. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 352 с.

Електронні джерела інформації

1. Екологічний паспорт Чернігівської області. URL: <https://data.gov.ua/en/dataset/d879dbee-ba48-459e-bcc9-742ad8007658>
2. Національний атлас України [електронна версія]. URL: <http://wdc.org.ua/atlas/>
3. Регіональні доповіді про стан навколишнього природного середовища. URL: <https://mepr.gov.ua/news/35990.html>
4. Статистика каналу UkrMap. URL: https://uk.tgstat.com/channel/@ukrainian_map
5. Butler, A., Berglund U. 2012. Landscape character assessment as an approach to understanding public interests within the European landscape convention. Landscape Research 39:219-236. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/01426397.2012.716404>

Політична географія

1. Гольцов А. Г. Геополітика та політична географія: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 416 с.

2. Дністрянський М.С. Політична географія та геополітика України: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 344 с.
3. Дністрянський М.С. Політична географія України : навч. посіб. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 348 с.
4. Політична географія і геополітика: навч. посібник / за ред. Б.П. Яценка. К.: Либідь, 2007. 255 с.
5. Сюткін С.І. Політична географія : навч. посіб. Суми: ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2017. 120 с.
6. Трохимчук С.В., Федунь О.В. Політична географія світу: навч. посіб. К.: Знання, 2007. 422 с.
7. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії: навч. посіб. Одеса: Астропринт, 2001. 560 с.
8. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2001. 744 с.

Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України імені М.В. Птухи URL: <http://www.idss.org.ua>
3. Організація Об'єднаних Націй (ООН) URL: <http://www.un.org/en/index.html>
4. Представництво ООН в Україні URL: <http://www.un.org.ua/ua/>
5. Євростат URL: <http://ec.europa.eu/eurostat>

Методика навчання географії у закладах профільної середньої освіти

1. Браславська О. В. Методика навчання географії у профільній школі: [посіб. – практикум]. Умань: Візаві, 2015. 73 с.
2. Кобернік С. Г. Методика викладання географії в школі: [навч.- метод. посіб.] Стафед-2, 2000. – 320 с.
3. Корнеєв В. П. Конструювання підручника для профільної школи //Проблеми сучасного підручника: [зб. наук. пр.]. Київ: 2009. Вип. 9. С. 237-241.
4. Лікарчук І. Проблема профілізації навчання в старшій школі та шляхи її розв'язання / Директор школи. 2003. № 20. С. 9-10.
5. Назаренко Т. Г. Методика навчання географії в профільній школі: теорія і практика. Монографія. К.: Педагогічна думка. 2013. 318 с.
6. Топузов О. М. Профільне навчання: проблеми формування змісту курсів за вибором та організація навчальної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах / Проблеми сучасного підручника : [зб. наук. пр.]. Київ: 2008. Вип. 8. 544 с.

7. Удовиченко І. В. Концептуальні засади змісту навчання географії учнів старшої школи на профільному рівні: [монографія]. К: Педагогічна думка. 2018. 360 с.

III. КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

3.1. Загальні положення

Випускна кваліфікаційна робота магістра – це індивідуальна наукова робота випускника, яка передбачає закріплення та систематизацію теоретичних інтегрованих умінь, знань, навичок набутих студентом у процесі навчання в рамках освітньо-професійної програми підготовки магістра. *Робота* виконується самостійно та є формою контролю набутих студентом знань.

Виконання і захист робота є завершальним етапом навчання магістрантів, формою державної атестації випускників та виконується безвідривно від навчального процесу і проходження практик та в період переддипломної практики.

Метою роботи є проведення теоретичних та практичних досліджень, розробка інноваційних пропозицій у сфері природничих наук або науковій діяльності і рекомендації щодо їх впровадження. Розроблені рекомендації та запропоновані інноваційні рішення мають бути науково обґрунтованими з відповідним аналізом і прогнозом щодо результатів їх впровадження, з аналізом екологічних ризиків, що при цьому можуть виникнути та шляхів їх уникнення.

Завдання роботи полягає у науковому обґрунтуванні результатів дослідження, практичному їх використанні за організації природокористування у природоохоронних комплексах.

До захисту випускної кваліфікаційної роботи магістра допускаються студенти, які успішно склали екзаменаційні сесії, завершили проходження практик, захистили відповідні звіти, виконали усі завдання індивідуального плану згідно з навчальним планом підготовки магістрів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014. Середня освіта (Географія).

Робота попередньо розглядаються на засіданні кафедри, на якому за результатами доповіді магістранта та наукового керівника визначається стан готовності роботи до захисту. Захист відбувається публічно на засіданні екзаменаційної комісії.

3.2. Основні етапи підготовки та виконання випускних кваліфікаційних робіт магістра

1. Вибір теми та її затвердження.
2. Визначення мети, предмету, об'єкту дослідження, розробка завдання та складання поетапного плану виконання роботи.
3. Опрацювання джерел літератури.
4. Збір фактичного матеріалу під час науково-дослідницької практики підготовка магістра.
5. Обробка матеріалу з застосуванням сучасних методів статистичного аналізу.
6. Написання першого варіанту тексту, подання його на ознайомлення науковому

керівнику.

7. Усунення недоліків написання варіанту тексту, оформлення рукопису роботи.

8. Подання роботи до розгляду на засіданні кафедри для визначення стану її готовності до захисту.

9. Отримання відгуку наукового керівника роботи (у 2-х примірниках).

10. Зовнішнє рецензування роботи (у 2-х примірниках).

11. Захист роботи на засіданні атестаційної комісії.

Підготовка роботи має демонструвати рівень фахової підготовленості студента до професійної або наукової діяльності.

Магістрант зобов'язаний дотримуватися вимог нормативних документів щодо академічної доброчесності, персонально відповідати за наявність академічного плагіату кваліфікаційної роботи.

3.3. Структура випускної кваліфікаційної роботи магістра

Титульна сторінка визначеного зразка.

Анотація та ключові слова (українською і англійською мовами).

Зміст.

Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності).

Вступ.

Окремі розділи, що складаються з підрозділів і завершуються висновками.

Загальні висновки.

Список використаних джерел (у тому числі закордонних видань мовою країн Європейського Союзу).

Додатки (за необхідності).

Титульний аркуш містить:

- найменування міністерства – Міністерство освіти і науки України;
- найменування вищого навчального закладу, факультету та кафедри, де виконана **робота**;
- затверджена тема випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи;
- освітня програма;
- освітній рівень;
- прізвище, ім'я, по-батькові студента;
- прізвище, ім'я, по-батькові наукового керівника й рецензента (рецензентів), їх наукові ступені та вчені звання;
- резолюція щодо допуску до захисту;
- місто, рік.

Зміст роботи подається відразу за титульним аркушем, який нумерується. Зміст роботи має відображати структуру роботи та вказувати на початкові сторінки кожної

структурної одиниці роботи.

Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності). Якщо в роботі вжито специфічну термінологію, а також маловідомі скорочення, нові символи, позначення, то їхній перелік може бути поданий окремим списком, який розміщують перед вступом.

Обсяг основного тексту роботи складає: випускна кваліфікаційна робота магістра – 35-60 сторінок. Загальний обсяг тексту роботи *не регламентується*.

До основного тексту роботи не входять: додатки, список використаних джерел, таблиці і рисунки, які займають всю площу сторінки, однак всі ці сторінки підлягають наскрізній нумерації на загальних засадах.

Роботи друкують за допомогою комп'ютера на одній стороні аркуша білого паперу (формат А 4), розміщуючи на сторінці 28-29 рядків, що містять 1600-1700 друкованих знаків. При наборі використовують шрифти текстового редактора Word (Times New Roman) розміру 14 пунктів через 1,5 міжрядкового інтервалу. Текст роботи друкують, залишаючи поля: праве – 1 см, ліве – 3 см, верхнє і нижнє – 2 см.

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми (завдання) та її значущість, підстави й вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження. Вступ повинен мати таку структуру: *актуальність теми, об'єкт дослідження, предмет дослідження, ступеня визначеності теми, мета і завдання дослідження, наукова новизна отриманих результатів, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, апробація результатів дослідження*.

Основна частина **Роботи** складається з 2-3 розділів, підрозділів. У ній розкривається основний зміст дослідження. Назви розділів не повинні збігатися з темою всієї роботи. Кожен розділ починається з нової сторінки і повинен мати завершеність змісту.

У розділах основної частини подають матеріал, як правило, в такій послідовності:

Розділ I присвячений теоретико-методичним аспектам теми дослідження;

Розділ II (аналітичний) розкриває різні аспекти об'єкта та предмета дослідження

Розділ III – аналіз і узагальнення результатів досліджень.

Загальні висновки.

Список використаних джерел

Додатки (за необхідності).

3.4. Список використаних джерел

1. Барановський М. О., Барановська О. В., Мирон І. В. Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційних робіт з географічних дисциплін. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 64 с.
2. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше; чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.
3. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження URL:

<http://lib.chdu.edu.ua/pdf/metodser/135/6.pdf>

4. Методичні вказівки для написання дипломних робіт (для студентів 5 курсу денної форми навчання географічного факультету спеціальності: 7.04010401 – “Географія”). Укл.: М. Р. Салюк. Ужгород: Видав. “УжНУ”, 2016. 50 с.
5. Методичні рекомендації до виконання дипломних робіт, методика підготовки і порядок захисту / Д. І. Дмитрієвський, Г. Д. Сліпченко, В. І. Гриценко, Л. О. Бобрицька та ін. /Х.: Вид-во НФаУ, 2009. 28 с.
6. Методичні рекомендації до написання та оформлення курсової, дипломної, магістерської робіт / Укл. В. М. Торяник, С. І. Сюткін. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. 40 с.
7. Національний звіт України про впровадження положень Болонського процесу до VI міністерської конференції // Вища освіта. 2009. № 3. С. 3-26.
8. Павловська Т. С. Науково-методичні рекомендації до написання й оформлення магістерських робіт зі спеціальності 8.04010401 “Географія”. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 68 с.
9. Положення про випускну кваліфікаційну (дипломну) роботу студента Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/norm_baza/poloz_qualif.pdf
10. Положення про магістерську кваліфікаційну роботу / Уклад. О. Н. Романюк, В. О. Леонтєв, Г. Л. Лисенко та ін. Вінниця: ВНТУ, 2010.16 с.